

NÂNG CAO HIỆU QUẢ KẾ TOÁN VÀ KIỂM TOÁN TRONG HÀNH TRÌNH THỰC HIỆN ESG TẠI VIỆT NAM

TS. Nguyễn Thị Thảo Anh*

Trong bối cảnh hội nhập kinh tế toàn cầu và sự tác động mạnh mẽ của các cuộc khủng hoảng kinh tế cũng như đại dịch Covid-19 toàn cầu đã gây ra nhiều tác động tiêu cực đến nền kinh tế thế giới. Đứng trước sự ảnh hưởng nghiêm trọng từ biến đổi khí hậu, nhu cầu cấp thiết về phát triển bền vững là điều vô cùng quan trọng mà các doanh nghiệp đang hướng đến. Do đó, ESG trở thành tiêu chí quan trọng trong đánh giá doanh nghiệp. Việc áp dụng ESG vào báo cáo tài chính không chỉ giúp nâng cao tính minh bạch mà còn tạo lợi thế cạnh tranh cho doanh nghiệp. Tuy nhiên, việc tích hợp ESG cũng đặt ra nhiều thách thức như thiếu hướng dẫn tiêu chuẩn hóa, chi phí triển khai cao và hạn chế về năng lực của các tổ chức kế toán - kiểm toán. Trong nội dung bài viết này, tác giả phân tích thực trạng tích hợp các yếu tố ESG vào báo cáo tài chính, làm rõ các thách thức và cơ hội đối với ngành kế toán - kiểm toán tại Việt Nam, từ đó đề xuất một số giải pháp như nâng cao nhận thức, đào tạo chuyên môn, áp dụng công nghệ số và xây dựng khung pháp lý phù hợp.

• Từ khóa: ESG, kế toán - kiểm toán, phát triển bền vững, môi trường, hành trình.

In the context of global economic integration and the strong impact of economic crises as well as the global Covid-19 pandemic, many negative effects have been caused to the world economy. Faced with the serious consequences of climate change, the urgent need for sustainable development has become a critical focus for businesses. Therefore, ESG has become an important criterion in evaluating companies. The application of ESG in financial reporting not only helps enhance transparency but also creates a competitive advantage for businesses. However, integrating ESG also poses many challenges, such as the lack of standardized guidance, high implementation costs, and limited capacity of accounting and auditing organizations. In this article, the author analyzes the current status of integrating ESG factors into financial reports, clarifies the challenges and opportunities for the accounting and auditing industry in Vietnam, and proposes some solutions such as raising awareness, professional training, applying digital technologies, and building a suitable legal framework.

• Key words: ESG, accounting - auditing, sustainable development, environment, journey.

Ngày gửi bài: 19/02/2025

Ngày gửi phản biện: 20/02/2025

Ngày nhận kết quả và sửa phản biện: 22/5/2025

Ngày chấp nhận đăng: 02/6/2025

DOI: <https://doi.org/10.71374/jfar.v25.i290.07>

chỉ giúp doanh nghiệp nâng cao trách nhiệm với cộng đồng và môi trường mà còn cải thiện tính minh bạch trong quản trị, thu hút các nhà đầu tư và tạo lợi thế cạnh tranh trên thị trường. Ở cấp độ toàn cầu, nhiều tổ chức tài chính và nhà đầu tư ngày càng ưu tiên rót vốn vào các doanh nghiệp có chiến lược ESG rõ ràng và bền vững. Chính vì vậy, việc đưa ESG vào Báo cáo tài chính đang dần trở thành một yêu cầu tất yếu, không chỉ là xu hướng mà còn là yếu tố quyết định sự phát triển dài hạn của doanh nghiệp.

Tại Việt Nam, ESG đã và đang nhận được sự quan tâm lớn từ các cơ quan quản lý, doanh nghiệp và cộng đồng tài chính. Chính phủ và các tổ chức tài chính đang thúc đẩy mạnh mẽ các chính sách liên quan đến phát triển bền vững, trong đó có việc yêu cầu doanh nghiệp minh bạch hơn về các chỉ tiêu ESG trong báo cáo tài chính. Việc công khai các thông tin ESG không chỉ giúp doanh nghiệp xây dựng hình ảnh tích cực mà còn nâng cao niềm tin của các nhà đầu tư và đối tác.

1. Tổng quan về ESG trong hành trình Kế toán - kiểm toán

ESG là viết tắt của Môi trường (Environment),

Đặt vấn đề

Trong những năm gần đây, khái niệm Môi trường (Environmental), Xã hội (Social) và Quản trị (Governance) - ESG đã trở thành một tiêu chuẩn quan trọng trong đánh giá hoạt động của doanh nghiệp. Việc tích hợp các yếu tố ESG không

* Học viện Ngân hàng; email: anhntt019@hvn.edu.vn

Xã hội (Social) và Quản trị (Governance). Thuật ngữ ESG bắt nguồn từ năm 2004 khi cựu Tổng thư ký Liên Hợp Quốc Kofi Atta Annan mời 18 tổ chức đầu tư từ 9 quốc gia xây dựng Hiệp ước Toàn cầu gồm 10 nguyên tắc trong các lĩnh vực nhân quyền, lao động, môi trường và chống tham nhũng.

Hiện tại, không có thước đo chung toàn cầu nào cho ESG. Các doanh nghiệp chủ yếu tuân theo khuôn khổ Tiêu chuẩn GRI do Sáng kiến Báo cáo Toàn cầu (GRI), Ban Chuẩn mực Kế toán Bền vững (SASB) và Nhóm đặc nhiệm về Công bố Tài chính liên quan đến Khí hậu (TCFD) xây dựng làm cơ sở cho việc công bố các hành vi ESG.

Trong đó:

Môi trường (E: Environment): Khía cạnh môi trường đề cập đến việc đánh giá việc xem xét bảo vệ môi trường tự nhiên trong hoạt động kinh doanh cũng như nhận thức, quản lý và ứng phó với các rủi ro trước sự đe dọa của biến đổi môi trường, bao gồm:

- Phát thải khí nhà kính, chẳng hạn như lượng khí thải carbon của tổ chức và lượng khí thải carbon của các sản phẩm khác nhau.
- Quản lý nước, chẳng hạn như sử dụng nước hiệu quả, tái chế và tái sử dụng nước.
- Quản lý chất thải như rác thải sinh hoạt và rác thải kinh doanh trong nhà máy.
- Việc sử dụng đất, chẳng hạn như vị trí của doanh nghiệp, tác động đến đất đai.

Trọng tâm nêu trên sẽ xem xét các chiến lược quản lý chuỗi cung ứng và quản trị của chính tổ chức để đảm bảo tác động môi trường từ hoạt động của doanh nghiệp và vòng đời tổng thể của sản phẩm, cũng như tính linh hoạt của doanh nghiệp khi đối mặt với biến đổi khí hậu, tài nguyên năng lượng và các vấn đề đất đai.

Xã hội (S: Social): Khía cạnh xã hội đề cập đến việc đánh giá sự hỗ trợ của doanh nghiệp đối

với quyền con người, bao gồm nhân viên, cộng đồng, người tiêu dùng và khách hàng, v.v..., bao gồm:

- Quan hệ cộng đồng
- Sức khỏe và an toàn lao động
- Đa dạng và Hòa nhập
- Phúc lợi người tiêu dùng

Đánh giá này cũng bao gồm quản lý chuỗi cung ứng để đảm bảo rằng các tổ chức có sự kết nối mạnh mẽ về quản lý nhân sự, cộng đồng và người tiêu dùng, đồng thời họ có thể giải quyết hiệu quả hơn các vấn đề như sức khỏe thể chất và tinh thần của nhân viên, người dân địa phương và sự an toàn của người tiêu dùng.

Quản trị (G: Governance): Quản trị doanh nghiệp đánh giá việc quản lý và điều hành tổng thể của doanh nghiệp và thường bao gồm:

- Chiến lược quản lý
- Triển vọng tới tương lai
- Quản lý khủng hoảng
- Minh bạch thuế và đạo đức kinh doanh

Để đảm bảo tránh tham nhũng và các hoạt động bất hợp pháp trong doanh nghiệp, đồng thời bảo vệ lợi ích của cổ đông và các nhà đầu tư khác.

2. Vai trò của Kế toán kiểm toán trong hành trình ESG

ESG tác động đến hầu hết các lĩnh vực hiện nay, trong đó Kế toán và Kiểm toán đóng vai trò quan trọng trong việc hỗ trợ các ngành nghề tại Việt Nam đáp ứng tiêu chuẩn ESG - một trong những đóng góp thiết thực nhất là hỗ trợ doanh nghiệp báo cáo dữ liệu ESG. Kế toán, kiểm toán có thể giúp thu thập dữ liệu cho việc xây dựng báo cáo ESG theo các tiêu chuẩn quốc tế như GRI (Global Reporting Initiative), SASB (Sustainability Accounting Standards Board) hoặc ISSB (International Sustainability Standards Board) không chỉ giúp minh bạch hóa thông tin mà còn tạo dựng niềm tin với khách hàng và nhà đầu tư, đối tác trong và ngoài nước.

Bên cạnh đó, Kiểm toán viên có thể cung cấp các dịch vụ kiểm toán ESG để đảm bảo tính chính xác và minh bạch trong báo cáo bền vững, đồng thời giúp xác định các lĩnh vực cần phải cải thiện từ đó hỗ trợ doanh nghiệp phát triển.

Ngoài ra, Kế toán, kiểm toán cũng tham gia vào hỗ trợ doanh nghiệp tích hợp ESG vào chiến lược kinh doanh, bao gồm đánh giá các rủi ro và cơ hội liên quan đến ESG, xác định mục tiêu, thiết lập kế hoạch thực hiện và giám sát tiến độ. Cùng với đó, kế toán, kiểm toán giúp doanh nghiệp quản lý chi phí và tối ưu hóa nguồn lực liên quan đến ESG như việc theo dõi chi phí đầu tư vào năng lượng tái tạo, Quản lý chất thải hay nâng cấp công nghệ xanh giúp doanh nghiệp phát triển một cách bền vững.

3. Cơ hội khi tích hợp ESG vào kế toán, kiểm toán

Việc tích hợp ESG vào các hoạt động kế toán và kiểm toán không chỉ giúp các doanh nghiệp cải thiện sự minh bạch và trách nhiệm xã hội, mà còn tạo ra lợi thế cạnh tranh bền vững. Dưới đây là một số vai trò nổi bật của ESG trong lĩnh vực kế toán - kiểm toán:

Tăng cường tính minh bạch và trách nhiệm xã hội: ESG giúp các doanh nghiệp thể hiện trách nhiệm trong việc quản lý các yếu tố môi trường, xã hội và quản trị. Kế toán và kiểm toán đóng vai trò quan trọng trong việc đảm bảo rằng các báo cáo tài chính và báo cáo ESG của doanh nghiệp phản ánh đúng thực tế, giúp nhà đầu tư và các bên liên quan có cái nhìn rõ ràng về hoạt động của doanh nghiệp.

Đảm bảo tuân thủ các quy định pháp lý: Các quy định về ESG đang ngày càng được các chính phủ và tổ chức quốc tế chú trọng. Kế toán và kiểm toán viên có trách nhiệm giúp doanh nghiệp tuân thủ các tiêu chuẩn này, bao gồm việc xây dựng báo cáo tài chính có tính ESG và đảm bảo rằng các số liệu được kiểm toán một cách chính xác.

Tạo lợi thế cạnh tranh: Các doanh nghiệp áp dụng ESG thường được đánh giá cao hơn trong mắt các nhà đầu tư, khách hàng và đối tác. Kế toán và kiểm toán có thể giúp doanh nghiệp thiết lập các hệ thống báo cáo hiệu quả, từ đó nâng cao khả năng tiếp cận các nguồn vốn đầu tư và gia tăng sự tin tưởng từ thị trường.

Đánh giá rủi ro và cơ hội: ESG giúp các doanh nghiệp nhận diện và quản lý các rủi ro liên quan đến môi trường, xã hội và quản trị, chẳng hạn như rủi ro môi trường hoặc những vấn đề liên quan đến lao động. Kế toán và kiểm toán đóng

vai trò trong việc đánh giá và báo cáo những rủi ro này một cách đầy đủ và chính xác.

Khả năng phát triển bền vững: ESG không chỉ giúp doanh nghiệp phát triển ngắn hạn mà còn tạo nền tảng vững chắc cho sự phát triển bền vững trong dài hạn. Kế toán và kiểm toán có vai trò quan trọng trong việc cung cấp thông tin đáng tin cậy, giúp các doanh nghiệp đưa ra các chiến lược phù hợp với các mục tiêu phát triển bền vững.

4. Thách thức của kế toán, kiểm toán khi áp dụng ESG

Mặc dù ESG mang lại nhiều lợi ích, nhưng cũng có một số hạn chế và thách thức trong việc áp dụng và thực hiện ESG, bao gồm:

Thứ nhất, thiếu tiêu chuẩn đồng nhất: Hiện nay, chưa có một bộ tiêu chuẩn toàn cầu duy nhất về ESG, điều này tạo ra sự thiếu nhất quán trong cách thức đánh giá và báo cáo các yếu tố ESG. Các tổ chức, doanh nghiệp có thể áp dụng các bộ tiêu chuẩn khác nhau, dẫn đến sự khác biệt trong chất lượng và tính minh bạch của thông tin ESG. Ngoài ra, các yếu tố liên quan đến môi trường, xã hội và quản trị đôi khi rất khó để đo lường và định lượng một cách chính xác. Điều này, dẫn đến việc so sánh hiệu quả ESG giữa các doanh nghiệp là rất khó khăn, ảnh hưởng đến khả năng ra quyết định của các nhà đầu tư.

Thứ hai, chi phí cao khi triển khai: Việc áp dụng các tiêu chuẩn ESG đòi hỏi các doanh nghiệp đầu tư vào việc thu thập và báo cáo dữ liệu, đào tạo nhân viên và phát triển hệ thống giám sát, kiểm toán. Đặc biệt đối với các doanh nghiệp nhỏ và vừa, chi phí này có thể là một gánh nặng lớn và ảnh hưởng đến hiệu quả hoạt động của doanh nghiệp.

Thứ ba, thiếu năng lực của các tổ chức kế toán - kiểm toán: Các tổ chức kế toán và kiểm toán hiện nay chưa hoàn toàn sẵn sàng để thực hiện kiểm toán và đánh giá các yếu tố ESG. Họ cần có sự nâng cao năng lực về hiểu biết và ứng dụng các tiêu chí ESG, đặc biệt là trong bối cảnh các yêu cầu ngày càng phức tạp và yêu cầu sự minh bạch cao hơn.

Thứ tư, thiếu sự thống nhất trong nhận thức và cam kết: Một số doanh nghiệp vẫn chưa hoàn toàn nhận thức được tầm quan trọng của ESG

hoặc có thể coi đó là một xu hướng ngắn hạn. Điều này có thể dẫn đến việc họ chỉ thực hiện các báo cáo ESG theo hình thức mà không thực sự cam kết thay đổi các quy trình nội bộ và chiến lược phát triển bền vững.

5. Giải pháp nâng cao hiệu quả kế toán, kiểm toán trong tiến trình ESG

Một là, xây dựng hệ thống tiêu chuẩn kiểm toán ESG: để kiểm toán ESG được thực hiện một cách đồng bộ và hiệu quả, cần thiết lập một hệ thống tiêu chuẩn chuyên biệt cho kiểm toán ESG. Hệ thống tiêu chuẩn này nên bao gồm các tiêu chí cụ thể để đánh giá các yếu tố ESG một cách khách quan và minh bạch. Các tiêu chuẩn này cần được công nhận rộng rãi trong ngành và được các doanh nghiệp áp dụng. Việc xây dựng tiêu chuẩn kiểm toán ESG sẽ giúp tạo ra sự đồng thuận trong ngành và nâng cao chất lượng kế toán, kiểm toán. Đồng thời, nó cũng góp phần tạo niềm tin cho các bên liên quan vào báo cáo ESG của doanh nghiệp.

Thứ hai, hợp tác quốc tế, chia sẻ kinh nghiệm và đưa ra những chính sách ưu đãi cho kế toán, kiểm toán ESG. Trong bối cảnh hội nhập quốc tế, việc hợp tác với các tổ chức và chuyên gia quốc tế về kế toán, kiểm toán ESG là rất cần thiết. Doanh nghiệp và các công ty có thể tham gia vào các mạng lưới quốc tế để học hỏi kinh nghiệm và phương pháp kế toán, kiểm toán ESG. Các tổ chức quốc tế cũng có thể cung cấp hỗ trợ kỹ thuật và chia sẻ các tài liệu hữu ích cho doanh nghiệp tại Việt Nam. Hợp tác quốc tế không chỉ giúp nâng cao năng lực mà còn tạo cơ hội cho doanh nghiệp Việt Nam tiếp cận với các thị trường lớn trên thế giới.

Đồng thời, các cơ quan chức năng cần có những chính sách hỗ trợ và khuyến khích việc áp dụng kế toán, kiểm toán ESG trong doanh nghiệp. Nhà nước nên xem xét việc ban hành các chính sách ưu đãi cho những doanh nghiệp thực hiện kế toán, kiểm toán ESG một cách nghiêm túc, bao gồm giảm thuế, hỗ trợ tài chính hoặc tạo điều kiện thuận lợi trong việc tiếp cận nguồn vốn vay. Sự hỗ trợ này sẽ khuyến khích doanh nghiệp hiện thực hóa mục tiêu phát triển bền vững.

Thứ ba, đào tạo và nâng cao nhận thức cho cán bộ kế toán, kiểm toán

Một trong những yếu tố quan trọng nhất để nâng cao năng lực kế toán, kiểm toán ESG là đào tạo cho đội ngũ cán bộ. Chương trình đào tạo cần bao gồm các nội dung liên quan đến ESG, từ lý thuyết đến thực tiễn. Ngoài ra, các khóa học nên tổ chức thường xuyên để cập nhật kiến thức mới cho nhân viên. Bên cạnh đó, cần có các buổi hội thảo, tọa đàm về ESG để tăng cường nhận thức và chia sẻ kinh nghiệm giữa các đơn vị trong ngành.

Đồng thời, trong thời đại số, việc ứng dụng công nghệ vào kiểm toán ESG cũng rất quan trọng. Các công cụ công nghệ như phân tích dữ liệu lớn (big data), trí tuệ nhân tạo (AI) và blockchain có thể giúp kiểm toán viên thu thập, xử lý và phân tích dữ liệu một cách hiệu quả hơn. Điều này không chỉ giúp tiết kiệm thời gian mà còn nâng cao độ chính xác của quá trình kiểm toán. Bằng cách sử dụng những công nghệ tiên tiến này, cán bộ kiểm toán có thể dễ dàng xác định và đánh giá các rủi ro ESG, từ đó đưa ra các giải pháp và quyết định hợp lý hơn cho doanh nghiệp.

Thứ tư, thúc đẩy văn hóa doanh nghiệp bền vững. Việc thúc đẩy văn hóa doanh nghiệp bền vững là một yếu tố quan trọng để cải thiện kiểm toán ESG. Các doanh nghiệp cần xây dựng một chiến lược dài hạn về phát triển bền vững và truyền cảm hứng cho nhân viên về tầm quan trọng của ESG. Khi mỗi nhân viên đều nhận thức được vai trò của mình, họ sẽ tích cực tham gia vào các hoạt động bền vững và nâng cao chất lượng kiểm toán ESG. Trong bối cảnh đang có nhiều thay đổi và thách thức, việc cải tiến quy trình kiểm toán ESG tại Việt Nam là vô cùng cần thiết. Bằng cách nâng cao năng lực kế toán - kiểm toán tích hợp yếu tố ESG, doanh nghiệp không chỉ đáp ứng được nhu cầu của các bên liên quan mà còn tạo ra sức bền vững cho chính mình.

Tài liệu tham khảo:

- Ths. Huỳnh Diệu Ngân, "Hành trình ESG của Việt Nam: Thực trạng và giải pháp", *Tạp chí kinh tế và dự báo*, 19/06/2024
- Dũng Nguyễn, "ESG và góc nhìn từ phía nhà đầu tư", *Tạp chí Kinh tế Sài Gòn Online*, 05/11/2023
- KPMG (2023), "Big Shifts, small steps: Asia Pacific edition, Survey of Sustainability Reporting 2022", KPMG Asia Pacific.
- TS. Trần Phương Thủy, "Tích hợp ESG vào chiến lược phát triển của công ty kiểm toán", *Báo kiểm toán* (2023)
- Nguyễn Đức Thanh (2024), "ESG là gì? Vì sao doanh nghiệp nên quan tâm đến tiêu chuẩn ESG?", từ <<https://kamereo.vn/blog/vi-tieu-chuan-esg-la-gi/>>
- ARC Group (2024), "Áp dụng ESG tại Việt Nam: Thực trạng và thách thức", từ <<https://www.alconsulting.vn/blog/dx-blog-9/esg-viet-nam-137>>